

6.SINIF 3.ÜNİTE DERS NOTLARI

Dünyanın Neresindeyim? - 1

Kazanım Ders Notu - 11

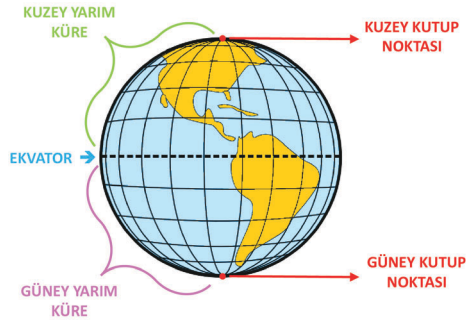
» Kavram Bilgisi

■ Dünya üzerinde yaşadığımız bir yerin daha hızlı ve kolay bulunması için bazı bilgilerden ve kavramlardan yararlanırız. **Bu kavramlar şunlardır;**

- > Ekvator > Enlem > Paralel
- > Greenwich > Boylam > Meridyen

» Ekvator

■ Dünyayı eşit olarak kuzey ve güney olmak üzere ikiye ayırdığına inanılan hayali çizgiye **Ekvator** denir.

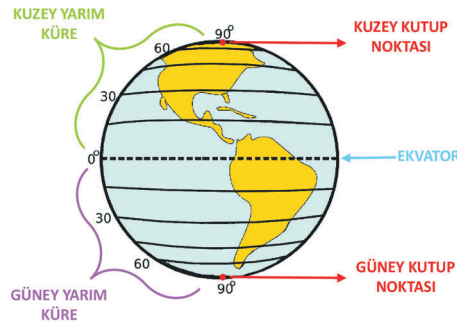

Ekvator'un Özellikleri

- > Dünya'yı kuzey ve güney olmak üzere iki eşit parçaya böler. Başlangıç paralelidir.
- > İki kutup noktasına da eşit uzaklıktadır.
- > Bir yerin kuzey ya da güney yarım kürede olduğunu anlamamıza yardımcı olur.

» Paraleller

■ Ekvator'a paralel olarak uzanan ve birer derece aralıklarla çizilen dairelere **paralel** denir.

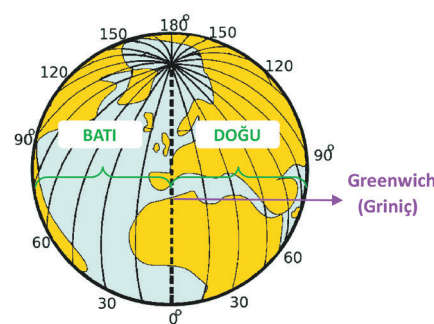

Paralellerin Özellikleri

- > Başlangıç paraleli ve en büyük paralel dairesi Ekvator'dur.
- > 90 tane kuzey yarım kürede, 90 tane güney yarım kürede olmak üzere 180 tanedir.
- > Ardışık iki paralel arası uzaklık 111 kilometredir ve her yerde aynıdır.
- > Ekvator'dan kutup noktalarına doğru gidildikçe paralellerin çevre uzunlukları azalır, dereceleri büyür.
- Paralellerin Ekvator'dan kutup noktalarına doğru gidildikçe boylarının kısalmasının nedeni Dünya'nın şeklidir.

» Meridyenler

■ Bir kutup noktasından başlayıp diğer kutup noktasında birleşen yarım çemberlere **meridyen** denir.

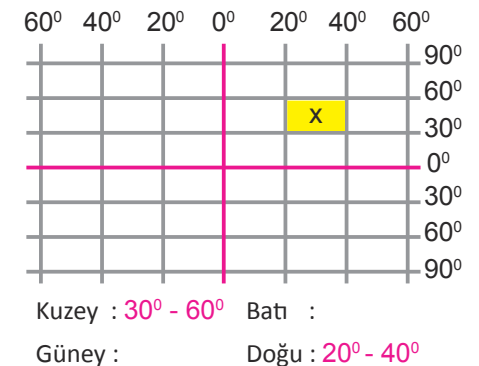
Meridyenlerin Özellikleri

- > Londra'daki Greenwich Rasathanesi'nden geçen meridyen başlangıç meridyeni (0°) olarak kabul edilir.
- > Doğuda 180, batıda 180 olmak üzere toplam 360 tane meridyen vardır.
- > Ardışık iki meridyen arasındaki uzaklık yalnız Ekvator üzerinde 111 kilometredir. Bu uzaklık kutuplara doğru gidildikçe azalır.
- > Meridyenler, Ekvator ve paralelleri dik keser ve boyları eşittir. Meridyenler kutuplarda birleşirler.
- > Ardışık iki meridyen yayı arasındaki zaman farkı dört dakikadır.

» Coğrafi Koordinat Sistemi

■ Paralel ve meridyen çizgilerinin oluşturduğu sisteme **coğrafi koordinat sistemi** adı verilmektedir. **Nasıl bulunur;**

1. Bu yerin hangi yarım kürede olduğunu bulmalıyız. Paralellerin dereceleri Ekvator'a göre kuzeye (yukarı) doğru artıyor ise kuzey yarım kürede, güneye (aşağı) doğru artıyor ise güney yarım kürededir.
2. Bu yerin Greenwich'e yani başlangıç meridyenine göre konumunu belirleriz. Meridyenlerin derecesi doğuya (sağa) doğru ise doğu yarım kürede, batıya (sola) doğru ise batı yarım kürededir.
3. Koordinatlarını belirleyeceğimiz yerin uç noktalarından geçen paralel ve meridyen derecelerini belirleyerek aradığımız yerin coğrafi koordinatını buluruz. **Örnek verelim;**

Dünyanın Neresindeyim? - 2

Kazanım Ders Notu - 11

» Kıta ve Okyanuslar

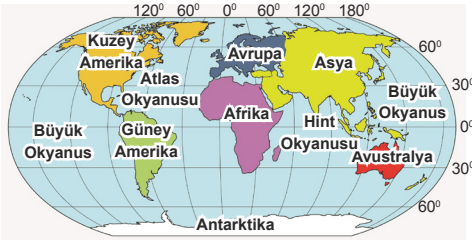
- Kendine bağlı yakın adalarla birlikte etrafı deniz ve okyanuslarla çevrili olan büyük kara parçalarına **kıta** denir.

Yedi tane kıta vardır. Bunlar;

Asya, Kuzey Amerika, Avrupa, Güney Amerika, Afrika, Avustralya (Okyanusya), Antarktika

- Kıtaları birbirinden ayıran büyük su kütlelerine ise **okyanus** denir. Dünya üzerinde üç tane okyanus vardır. Bunlar;

Büyük Okyanus, Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu

- Dünya üzerinde yaşadığımız yeri belirtmek için Ekvator, paralel, Greenwich, meridyen gibi kavramlardan yararlanabileceğimiz gibi hangi kıtada olduğumuzu ya da hangi okyanusa yakın olduğumuzu söyleyerek de belirtebiliriz.
- Ülkemiz topraklarının büyük bir bölümü **Asya** kıtasında, çok az bir bölümü de **Avrupa** kıtasında yer almaktadır. Ülkemiz üç tarafı denizlerle çevrili olan bir yarımada olsa da **herhangi bir okyanusa kıyısı bulunmamaktadır**.

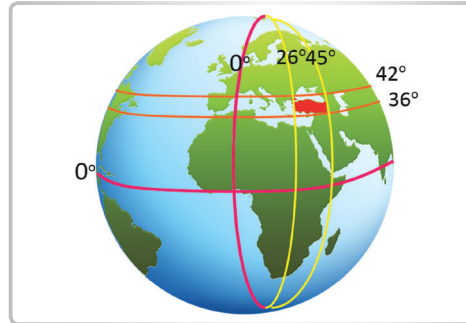
» Coğrafi Konum

Herhangi bir yerin, dünya üzerinde bulunduğu yere o yerin **coğrafi konumu** denir. Coğrafi konum; **matematik konum** ve **özel konum** olmak üzere ikiye ayrılır.

» Matematik (Mutlak) Konum

Dünya üzerinde herhangi bir yerin paralel, meridyen, enlem ve boylam değerleriyle belirtilen konumuna denir. Bir başka ifade ile matematik konum; dünya üzerinde herhangi bir yerin Ekvator'a ve Greenwich'e göre konumudur.

Türkiye'nin Matematik Konumu

- 36° – 42° kuzey paralelleri, 26° – 45° doğu meridyenleri arasında yer almaktadır.
- Ekvator'un kuzeyinde yer almaktadır.
- Greenwich'in doğusunda yer almaktadır.
- Kuzey kutup noktasının güneyinde yer almaktadır.
- Güney kutup noktasının kuzeyinde yer almaktadır.

» Özel (Göreceli) Konum

Dünya üzerindeki herhangi bir yerin kıtalara, okyanuslara, denizlere, komşularına, diğer ülkelere, ulaşım ve ticaret yollarına, geçitlere, boğazlara, yeryüzü şekillerine, maden, sanayi ve ticaret bölgelerine göre konumudur.

Türkiye'nin Özel Konumu

- Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerdedir.
 - Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahiptir.
 - Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.
 - Uluslararası ticaret yolları üzerindedir.
 - Sanayisi gelişmiş ülkeler ile petrol ve doğal gaz çıkaran ülkeler arasında köprü konumundadır.
- NOT:** Ülkemizde dört mevsimin görülmesinde matematik konum etkilidir. Ülkemizde farklı iklimlerin görülmesinde ise hem özel konumun hem de matematik konumun etkisi vardır.

Ülkemin Güzellikleri Haritada

Kazanım Ders Notu - 12

» Türkiye'nin Yer Şekilleri

- Türkiye fiziki haritası üzerinde körfez, ada, ova, dağ, burun, delta ovası, yarımada, göl, plato, akarsu vb. birçok yer yüzü şeklini görebiliriz.

Boğaz	Körfez	Dağ
İki kara arasındaki dar denize boğaz denilmektedir.	Deniz sularının karaların içine doğru sokulduğu bölümdür.	Çevresine göre yüksek ve belli bir doruğu olan yeryüzü şeklidir.
Göl	Ova	Plato
Karaların üzerindeki çukurlukları dolduran tatlı ya da tuzlu su kütlesidir.	Çevrelerine göre çukurda kalmış eğimi az, geniş veya dar düzlüklerdir.	Çevresine göre yüksekte olan ve akarsular tarafından yarılmış düzlüklerdir.
Ada	Yarımada	Akarsu
Dört tarafı sularla çevrili olan kara parçasıdır.	Üç tarafı sularla çevrili kara parçasıdır.	Doğal bir yatak içinde akan su kütleleridir.

- Üzerinde yer aldığımız dağ kuşağı, ülkemizin yükseltisinin artmasında ve ülkemizde engebeli arazilerin geniş yer kaplamasında etkili olmuştur.
- Ülkemizin batı ve kıyı kesimlerinde alçak ve düz alanlar fazla iken Anadolu'nun iç kesimlerine ve doğuya doğru gidildikçe yükselti artmaktadır.

» Türkiye'nin İklimini Etkileyen Unsurlar

Ekvator'a yakınlık (Enlem): Dünya'nın şeklinden ve güneş ışınlarının geliş açısının değişmesinden dolayı Ekvator'dan uzaklaştıkça ve kutuplara yaklaştıkça sıcaklık azalır.

Bakı: Kuzey yarım kürede dağların güney yamaçları, güney yarım kürede ise dağların kuzey yamaçları daha sıcaktır.

Rüzgârlar: Ülkemiz kuzey yarım kürede yer aldığı için kuzeyden gelen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken güneyden gelen rüzgârlar ise sıcaklığı arttırmaktadır.

Karasallık - Denizellik: Karalar erken ısınır ve erken soğur. Denizlerde bu durum tam tersidir. Bu durum kıyılara yakın yerlerde iklimin daha ılık geçmesine, denize uzak yerlerde ise daha kurak geçmesine neden olur.

Yükselti: Her 200 metre yükseldikçe sıcaklık 1°C düşer Ülkemizin kıyılardan iç kesimlere, batıdan doğuya doğru yükseltisinin arttığı düşünüldüğünde kıyı kesimlerde ılıman ve sıcak iklim özellikleri görülebilirken iç ve doğu kesimlerde kurak ve soğuk iklim şartları hakimdir.

Dağların Uzanış Yönü: Ege Bölgesi'nde dağlar kıyıya dik olarak uzandığı için denizden gelen hava kütlesi iç kesimlere kadar sokulabilmiş ve denizin ıltıcı etkisi geniş bir alana yayılabilmektedir. Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında ise dağlar denize paralel uzandığı için denizel etki iç kesimlere sokulamaz.

» Ülkemizde Görülen İklimler

Karasal İklim

- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer.
- Bitki örtüsü **bozkırlardır**. Anadolu'nun doğusuna doğru yükseltinin artması, sıcaklığın azalmasında ve iklimin daha sert geçmesinde etkilidir.

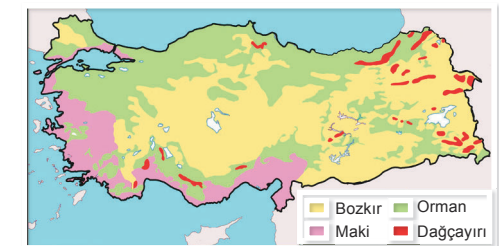
Akdeniz İklimi

- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer.
- Bitki örtüsü **makilerdir**. Yazların sıcak olması turizmi, kışların ılık geçmesi de seracılığı olumlu etkiler.

Karadeniz İklimi

- Her mevsim yağışlı ve ılımandır. Yağış fazla olduğu için bitki örtüsü **orman**dır.
- Bulutluluk oranının yüksek olması, güneş enerjisinden faydalanmayı olumsuz etkiler.

» Ülkemizin Bitki Örtüsü

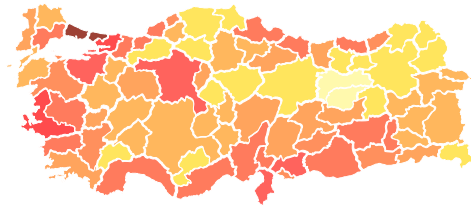
Ülkemin Zenginlikleri Haritada

Kazanım Ders Notu - 13

» Beşeri Coğrafya

- İnsanların yeryüzünde yaptıkları değişimleri inceleyen bilime **beşerî coğrafya** denir.
- Beşerî coğrafya; tarım, sanayi, ulaşım, turizm, nüfus, yerleşme ve kentleşme gibi insan faaliyetlerini inceler.

» Türkiye'nin Nüfus Dağılımı

0-19	60-79	200-299
20-39	80-99	300-550
40-59	100-199	2800>

- Bu haritada ülkemizde nüfusun eşit bir şekilde dağılmadığını görürüz. Anadolu'nun iç kesimlerindeki çoğu ilde nüfus az iken, kıyı kesimlerinde fazladır.
- Ülkemizde **sanayi, tarım, turizm, ulaşım, ticaret, madencilik** vb. beşerî faaliyetlerin geliştiği yerlerde nüfus yoğun ve fazladır.
- Nüfusun en yoğun olduğu bölge **Marmara**, en yoğun olduğu il **İstanbul'dur**.

» Ekonomik Faaliyetlerimiz

- Ülkemiz fiziki ve beşerî coğrafya çeşitliliğinin fazla olduğu ülkelerden biridir.
- Ülkemizin doğal ve beşerî özellikleri her yerde aynı değildir. Bu coğrafi farklılıklar ülkemizin her yerinde çeşitli ve zengin ekonomik faaliyetlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

- **Doğu Anadolu'da kış turizmi ve hayvancılık, Marmara'da ticaret ve sanayi, Akdeniz ve Ege kıyılarımızda ise seracılık ve yaz turizmi** gelişmiştir.
- **Doğu Anadolu'da büyükbaş hayvancılığın gelişmesi et ve süt ürünlerine bağlı tesislerin açılmasını** sağlamıştır.

Ekonomik Faaliyet	Bölge
Buğday	İç Anadolu
Taş kömürü	Karadeniz
Petrol	Güneydoğu Anadolu
Zeytin	Ege
Ayçiçeği	Marmara
Balıkçılık	Karadeniz
Pamuk üretimi	Güneydoğu Anadolu

» Yer Altı Kaynaklarımız

- Ülkemiz hem maden çeşitliliği hem de maden rezervi bakımından zengindir. Ticareti yapılan madenleri göz önüne alırsak petrol, doğal gaz dışında maden ihtiyacı bakımından ülkemiz kendi kendine yetebilen bir ülkedir.
- **Bor:** Dünyadaki rezervin yaklaşık %73'ü ülkemizdedir. Balıkesir, Eskişehir, Kütahya civarlarında çıkarılır.
- **Taş Kömürü:** Zonguldak ve çevresinde çıkarılır. Demir-çelik sanayisinde demirin eritilmesi için kullanılır.
- **Linyit:** Manisa, Kütahya, Sivas ve Kahramanmaraş gibi illerimizde çok çıkarılmaktadır. Elektrik üretiminde ve konutlarda yakıt olarak kullanılır.
- **Petrol:** Ülkemizde Batman başta olmak üzere daha çok Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çıkarılmaktadır. Motorlu araçlarda yakıt olarak kullanılır.
- **Boksit:** Alüminyum malzeme ve ürünlerin yapımında kullanılır. Ülkemizde daha çok Antalya ve Konya civarında yoğun olarak çıkarılmaktadır.
- **Bakır:** Artvin, Kastamonu ve Elazığ gibi illerde çıkarılmaktadır. Elektrik ve elektronik sanayisinde kullanılır.

» Yer Altı Su Kaynaklarımız

- Yağmur, kar, dolu olarak yeryüzüne düşen yağışların çatlak ve yarıklardan sızarak yer altında toplanmasıyla oluşan bu sular **içme, tarımda sulama, fabrikaların su ihtiyaçlarının karşılanmasında** kullanılabilir.
- Yerin derinliklerden gelen sıcak sulara kaplıca, ılıca gibi isimler verilmektedir. Bu sular daha çok ülkemizin batısında yoğunlaşmaktadır.

» Yer Üstü Su Kaynaklarımız

- Ülkemiz yer üstü suları bakımından bulunduğu coğrafyaya göre oldukça zengin bir ülkedir. Yer üstü suları doğal güzellik olarak bize zenginlik kattığı gibi balıkçılık, su sporları, hidroelektrik enerji üretimi, sulama, içme suyu gibi birçok ihtiyacımızı karşılamaktadır.
- Ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olması akarsularımızın kısa boylu olmalarında etkili olmuştur. **Meriç ve Asi Nehirleri ülke sınırlarımızın dışından gelip ülkemizden geçerek çevremizdeki denizlere dökülür. Fırat, Dicle, Aras, Kura, Çoruh ise ülkemizden doğar başka ülkelerin topraklarından da geçerek çeşitli denizlere dökülür.**

» Dünya İklim Tipleri